

Valtioneuvoston kanslia, strategiaosasto

Suunnittelija Sarita Nieminen

AI FI 36/2023

8.8.2023

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

AMNESTY INTERNATIONAL SUOMEN OSASTO

Hietaniemenkatu 7 A

00100 Helsinki

P: 09 8562 0600

E: amnesty@amnesty.fi

W: amnesty.fi

Amnestyn Suomen osaston lausunto hallituksen Yhdenvertainen Suomi - tiedonannosta

Amnesty International on maailman suurin ihmisoikeusjärjestö, jonka toiminta perustuu yksittäisten ihmisten tuelle. Tukijoita on 10 miljoonaa, 150 maassa eri puolilla maailmaa. Amnesty on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Amnesty työskentelee kansainvälisesti ja Suomessa ihmisoikeuksien edistämiseksi.

Amnesty International Suomen osasto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon asiassa.

Vastauksemme kysymyksiin 1 ja 2:

Amnesty pitää [rasisminvastaista toimintaohjelmaa](#) tärkeänä työkaluna rasismien purkamiseksi ja antirasismiin liittyvien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamiseksi. Se on sisältänyt muun muassa useita hyödyllisiä koulutuksellisia ja viestinnällisiä toimenpiteitä. Ohjelman toimeenpanoon ei kuitenkaan varattu riittävästi erillisiä resursseja, eikä työhön sisällynyt pysyviä rakenteita antirasististen kansalaisyhteiskuntatoimijoiden osallistamiselle.

Tarve antirasistisille toimille on yhä kiireellinen. [Tummaihoisena EU:ssa -tutkimuksen](#) mukaan Suomi on yksi Euroopan rasistisimmista maista. Kyselyn suomalaisvastaajista 63 % kertoi kokeneensa rasistista häirintää viimeisen viiden vuoden aikana. Suomi on saanut [YK:n yleismaailmallisessa määrääaikaistarkastelussa](#) ja kansainvälisiltä ihmisoikeuksista valvoilta tahoilta toistuvasti kritiikkiä rasismien torjuntaan liittyvistä puutteista.

Suomessa ei edelleenkään tunnisteta rasismia yhteiskunnan instituutioihin kietoutuvana [rakenteellisenä ihmisoikeusloukkauksena](#). Rodullistavien ajattelumallien ja kolonialismin perinnön myötä valkoisille ihmisille on historiallisesti muodostunut hierarkkinen asema suhteessa ei-valkoisiin ihmisiin. Pitkään jatkunut epäoikeudenmukainen politiikka, puutteellinen lainsäädäntö ja ahtaat kulttuuriset käsitykset ovat pitäneet valkoisuutta, eurooppalaisuutta ja länsimaalaisuutta yhteiskunnan rakenteita määrittävänä normina. Tämän toistuminen yhteiskunnan eri osa-alueilla ylläpitää laajasti esimerkiksi afrikkalais- ja aasialaistaustaisiin, turvapaikanhakijoihin, pakolaisiin, maahan muuttaneisiin, saamelaisiin, romaneihin ja venäläisiin kohdistuvaa rasistista eriarvoisuutta.

Ensimmäiseksi hallituksen on jatkettava työtä yhteiskunnan eriarvoistavien rasististen rakenteiden purkamiseksi kaikilla hallinnonaloilla (tavoite 1). Sen tulee laatia uusi kansallinen antirasistinen toimintaohjelma, joka torjuu rasismia kokonaisvaltaisella otteella [Durbanin julistuksen ja toimintaohjelman](#) sekä [EU:n antirasismiohjelman](#) mukaisesti. Ohjelman on myös tuettava antirasistisia kansalaisyhteiskunnan toimijoita taloudellisin resurssein. Toiseksi hallituksen on tehostettava toimia rasistiseen vihapuheeseen ja -rikoksiin puuttumiseksi (tavoite 7). Hallituksen on toimeenpantava [ECRI:n, Euroopan komission](#) ja muiden kansainvälisten ihmisoikeustoimijoiden suositukset rasistisen vihapuheen ja -rikosten tehokkaammasta kieltämisestä lainsäädännössä. Kolmanneksi hallituksen on panostettava laajamittaisesti viranomaisten yhdenvertaisuusosaamiseen (tavoite 3). Erityisesti etnisen profiloinnin kieltoa on selkeytettävä niin turvallisuusviranomaisten käytännöissä kuin ulkomaalaislain 129 a §:n osalta.

Vastauksemme kysymykseen 3:

Amnestyn mukaan hallitusohjelma on kokonaisuudessaan [ihmisoikeuksien näkökulmasta heikko ja ristiriitainen](#). Se sisältää useita tavoitteita ja toimenpiteitä, jotka ovat ristiriidassa yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisen kanssa. Ohjelmassa ei todeta sateenkaari-ihmisten kokeman syrjinnän torjumisesta mitään.

Hallituksen maahanmuuttopoliittisia toimenpiteitä leimaa hyvin kielteinen suhtautuminen turvapaikanhakuun ja pakolaisuuteen. Maahantuloa vaikeuttavat ja palautusten lisäämiseen tähtäävät toimenpiteet syventäisivät juuri rodullistettujen yhteisöjen ulossulkemista suomalaisesta yhteiskunnasta. Amnesty vaatii, että suunnitellut toimet on arvioitava antirasistisesta näkökulmasta. Hallituksen on sitouduttava ihmisoikeusperustaiseen maahanmuutto- ja kotoutumispolitiikkaan.

Yhdenvertaisuusnäkökulmasta on hyvin ongelmallista, että hallitusohjelmassa esitetään maahan muuttaneiden ja maassa pysyvästi oleskelevien sosiaaliturvan eriyttämistä. Monet esitetyistä leikkauksista ja toimenpiteistä kohdistuvat jo valmiiksi heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin. Näin ei Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden valossa saisi tapahtua. Hallituksen on uudelleenarvioitava sosiaaliturvaan kohdistuvat linjauksensa ja turvattava riittävä perusturvan taso syrjimättömästi.

Amnesty kehottaa hallitusta sitoutumaan antirasismiin, turvaamaan sateenkaari-ihmisten oikeudet, kehittämään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön rakenteita, vahvistamaan ihmisoikeuskasvatusta sekä toimimaan syrjimättömyyden puolesta ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Näihin liittyvät tarkemmat toimenpide-ehdotukset on koottu Orpon hallitukselle 8.8.2023 lähetetyn [avoimen kirjeen](#) ja [lausunnon liitteeksi](#).

Amnesty vaatii hallitusta sitoutumaan kaikissa toimissaan [ihmisoikeusperustaiseen päätöksentekoon](#), jonka olennainen osa on marginalisoitujen ryhmien tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa heitä koskeviin toimenpiteisiin. Tiedoksiantoon liittyvien kuulemisten tiukka aikataulu, lyhyt vastaustila ja useiden keskeisten antirasististen toimijoiden kuulematta jättäminen ei noudata näitä periaatteita.

Yhdenvertaisuus voi toteutua vain ihmisoikeudet turvaamalla, ei eriarvoisuuksia syventävällä politiikalla.

Kunnioitavasti

Niina Laajapuro
Ihmisoikeustyön johtaja
niina.laajapuro@amnesty.fi